

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

17/2263

22.06.2017

Menighetsmøtets myndighet etter kirkeloven § 11

Departementet viser til Kirkerådets brev 8. mai d.å. med anmodning om departementets uttalelse vedrørende tolkning av menighetsmøtets myndighet etter kirkeloven § 11 første ledd og Kirkemøtets liturgimyndighet etter § 24 andre ledd andre punktum.

Bakgrunnen for anmodningen er at Kirkemøtet i 2017, etter en omfattende utrednings- og høringsprosess, vedtok ny vigself- og forbønnsliturgi (KM sak 06/17). Dette var en oppfølging av Kirkemøtets vedtak i 2016 om at det i tillegg til dagens liturgier for ekteskapsinngåelse og forbønn for borgerlig inngått ekteskap mellom kvinne og mann, skulle "utarbeides tilsvarende liturgier som inkluderer likekjønnede par og som kan brukes overfor alle par" (KM sak 17/16). Liturgiene ble ved Kirkemøtets vedtak innført som ordinære liturgiske ordninger og gjort "gjeldende i hele Den norske kirke slik at alle medlemmer kan inngå ekteskap i sin lokale kirke fra 1. februar 2017" (KM sak 17/16 pkt. 5). Kirkemøtet fastholdt samtidig at "prester har frihet til å velge om de vil foreta vigself av likekjønnede par eller forbønn for borgerlig inngått ekteskap mellom likekjønnede. Andre kirkelig ansatte bør også ha en tilsvarende mulighet til ikke å medvirke ved den kirkelige handlingen" (KM sak 17/16 pkt. 6).

Departementet kan i det vesentlige slutte seg til de rettslige vurderingene Kirkerådet gir uttrykk for i sitt brev.

Etter kirkeloven § 11 avgjør menighetsmøtet "saker om innføring av gudstjenstlige bøker i kirken og andre saker som etter bestemmelse av Kirkemøtet overlates til menighetsmøtets avgjørelse". Departementet legger til grunn at menighetsmøtets myndighet etter denne bestemmelsen er begrenset til å gjelde valg mellom ulike alternative liturgiske ordninger når Kirkemøtet har overlatt dette til menighetsmøtets avgjørelse. Bestemmelsen gir ikke

menighetsmøtet adgang til å nekte innført liturgiske ordninger som Kirkemøtet har besluttet at skal gjøres gjeldende i hele Den norske kirke.

Som Kirkerådet i sitt brev peker på, kom spørsmålet om rekkevidden av menighetsmøtets myndighet i liturgisaker opp for Høyesterett i den såkalte liturgidommen (Rt. 1987 s. 473), men da ut fra et annet lovgrunnlag enn det som nå gjelder. Høyesterett uttalte i dommen blant annet at "menighetsmøtet ikke med hjemmel i kirkeordningsloven § 32 b kan nekte å innføre en ny, godkjent liturgi i strid med hva Kongen har bestemt".

Det framgår av forarbeidene til kirkeloven fra 1996 at det materielle innholdet i den tidligere kirkeordningsloven § 32 b ble videreført i kirkeloven § 11, jf. blant annet Ot.prp. nr. 64 (1994–95) s. 21 (henvisningen til kirkelovutvalgets vurderinger omkring menighetsmøtets myndighet) og s. 54.

Høyesteretts avgjørelse i 1987 må sees på bakgrunn av den daværende bestemmelsen i Grunnloven § 16, som la såkalt kirkelig anordningsmyndighet til Kongen som et prerogativ. Grunnlovsendringene som ble vedtatt i 2012, opphevet prerogativet i § 16. Departementet legger imidlertid til grunn at menighetsmøtets myndighet etter kirkeloven § 11 ikke er blitt utvidet sammenlignet med Høyesteretts tolkning i 1987. Etter vårt syn fikk Kirkemøtet ved delegasjon av Kongens tidligere liturgimyndighet etter Grunnloven § 16 kompetanse til også å avgjøre om en liturgisk ordning skal innføres i alle landets menigheter, eller om det skal overlates et valg til menighetene. Den samme kompetansen har Kirkemøtet nå, jf. kirkeloven § 24 andre ledd andre punktum. Vi viser til Prop. 71 L (2011–2012) s. 40.

Departementet legger til grunn at denne rettstilstanden også er ført videre etter endringene i kirkeloven som trådte i kraft 1. januar 2017, og vi viser til merknaden til § 11 i Prop. 55 L (2015–2016) s. 54 og merknaden til § 2 på s. 52 i proposisjonen.

Med hilsen

Torbjørn Backer Hjorthaug (e.f.)
avdelingsdirektør

Per-Otto Gullaksen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer